

Kúria webhelyen lett közzétéve (<https://kuria-birosag.hu>)

[Címlap](#) > 4/2021. számú PJE határozat

4/2021. számú PJE határozat

KÚRIA

4/2021. Polgári jogegységi határozat

a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítéléséről

A Kúria összevont polgári-gazdasági-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria P.I/B. számú tanácsának indítványa alapján a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítélése tárgyában lefolytatott jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések részleges semmissége miatt szükséges elszámolási kötelezettséget előíró 2014. évi XL. törvény szerinti elszámolás nem zárja ki, hogy a bíróság a polgári jog szabályai szerint utólag vizsgálja, hogy alapos volt-e a pénzügyi intézmény részéről a szerződésnek az adós fizetési késedelmére alapított felmondása.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria előtt Pfv.I.20.322/2020. számon folyamatban levő felülvizsgálati eljárásban az eljáró tanács a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta, mert el kíván térni a Kúria másik tanácsa által hozott Gfv.VII.30.212/2019/6. számú határozatban foglaltaktól.

Az indítványozó – pontosított indítványában – annak az elvi jelentőségű kérdésnek a megválaszolását kérte a Kúria jogegységi tanácsától, hogy a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben (a továbbiakban: DH1 törvény) rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 törvény) szerinti elszámolás kihat-e, és ha igen, milyen módon hat ki a pénzügyi intézmény korábbi, az adós fizetési hátraléka miatti felmondásának jogszerűségére.

Az indítványozó tanács az előtte folyamatban lévő eljárást a Bszi. 32. § (2) bekezdése értelmében a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztette.

II.

A Gfv.VII.30.212/2019. számú ügyben a Kúria eljáró tanácsa úgy foglalt állást, hogy a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések részbeni semmisségét kimondó DH1 törvényhez kapcsolódó, a semmisség miatt szükséges elszámolási kötelezettséget tartalmazó DH2 törvény – a Magyar Nemzeti Banknak a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának különös szabályairól szóló 54/2014. (XII. 10.) rendeletével (a továbbiakban: MNB rendelet) együtt – csak a DH1 és a DH2 törvény által szabályozott körben hat ki a szerződéses jogok és kötelezettségek alakulására, az érintett polgári jogi jogviszonyok egészére nem hat ki. A tanács megítélése szerint a jogalkotó csupán a két érvénytelen rendelkezés miatti pénzügyi elszámolás kérdéseit rendezte, de nem zárta ki a fizetési késedelmekre alapított felmondás jogszerűtlenségének

utólagos, külön perben történő vizsgálatát. A tanács jogi álláspontja értelmében ezt a vizsgálatot a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) szabályai szerint kell – az érvénytelen kikötésekkel előírt fizetési kötelezettség figyelmen kívül hagyásával, a felmondást megelőzően a kölcsöntartozás törlesztéseként befizetett összegeknek az adós javára történő elszámolásával – elvégezni, ami adott esetben a törlesztési hátralék, a fizetési késedelem, tehát a szerződésszegés hiányának és emiatt a felmondás jogellenességének megállapítását eredményezheti.

Az indítványozó tanács álláspontja ezzel szemben az, hogy bár az Alkotmánybíróság 3019/2017. (II. 17.) AB számú határozata iránymutatásának megfelelően a devizaalapú kölcsönszerződések felmondásának jogszerűségét „a polgári jog egyéb, általános szabályai szerint kell megítélni”, a polgári jog szabályainak körében az általános szabályok mellett alkalmazni kell a devizahiteles szerződésekre irányadó speciális szabályokat, így különösen a DH1 és a DH2 törvényeket is.

Az indítványozó érvelése szerint a DH1 törvény semmisnek nyilvánította az árfolyamrész és az egyoldalú szerződésmódosítás alkalmazására vonatkozó szerződési kikötéseket, a DH2 törvény – elnevezésében, rendelkezésében és indokolásában is kifejezett – célja pedig a DH1 törvényben kinyilvánított részleges érvénytelenség jogkövetkezményeinek rendezése, a részleges érvénytelenség kiküszöbölése volt. A jogalkotó a DH2 törvény általános indokolása 6. pontjának utolsó mondatában fogalmazta meg a DH2 törvény célját, nevezetesen, hogy a DH2 törvény meghozatalával a DH1 törvény szerinti semmisség „jelenben történő korrekciójára” került sor.

A „jelenben történő korrekció” következményeként a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződéseket azok megkötésének időpontjától részben (a DH1 törvényben említett két tárgykörben) érvénytelennek kell tekinteni, ezt a részbeni érvénytelenséget azonban az indítványozó tanács álláspontja értelmében a DH2 törvény a jelenben, a DH2 törvényben részletezett elszámolással orvosolta. Ha viszont a DH2 törvény kiküszöbölte a szerződések részbeni érvénytelenségét, a szerződéseket a DH1 törvény szerinti két tárgykörben már nem lehet érvénytelennek tekinteni, és az orvoslást követően már nem lehet a részbeni érvénytelenségükre hivatkozni és a részbeni érvénytelenségre – az elszámolás iránti igényen kívül további – jogot alapítani. Ha tehát a kölcsönszerződés adósa a DH2 törvénynek megfelelő elszámolást nem kifogásolta, az elszámolás alapján neki járó összeget átvette, a DH1 törvény szerinti semmisség „kiküszöbölődött”. Az adós ezért már nem hivatkozhat alappal arra, hogy az orvoslást megelőzően a szerződés részben érvénytelen volt.

Arra is hivatkozott az indítványozó, hogy a szerződés a megkötésétől kezdve részben érvénytelen volt, de az orvoslás miatt úgy kell tekinteni, mintha kezdettől nem állt volna fenn a részbeni érvénytelenség, hiszen a kompenzációját a „jelenben” megkapták a sérelmet szenvedett felek, következésképpen a pénzügyi korábbi, az adós fizetési hátraléka miatti felmondásának jogszerűsége nem vizsgálható.

Másodlagosan, arra az esetre, ha a jogegységi tanács álláspontja szerint a DH2 törvény szerinti elszámolás nem zárja ki a felmondás érdemi vizsgálatát, az indítványozó a Kúria Pfv.VI.22.506/2017/7. számú (BH 2019.132.) ítéletében kifejtett jogi érvek figyelembevételét kérte. E határozat szerint a DH1 törvény alapján a kölcsönszerződés egyoldalú szerződésmódosítást, valamint az árfolyamrész felszámítását lehetővé tévő rendelkezései érvénytelenek, ami azt eredményezi, hogy ezeket a rendelkezéseket a szerződés megkötésétől kezdődően érvénytelennek kell tekinteni, azokra jogot alapítani nem lehet. Ez az érvénytelenség általános jogkövetkezménye, a további jogkövetkezményeket azonban az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontja, valamint a semmisségi ok hivatalbóli észlelése kapcsán követendő eljárásról szóló 1/2005. (VI. 15.) PK vélemény indokolása szerint csak a fél erre irányuló kérelme alapján lehet levonni. Ha tehát az érvénytelen szerződés alapján teljesített valaki, az ebből eredő túlfizetés nem tekinthető utólag, automatikusan az adós havi fizetési kötelezettsége folyamatos, szerződésszerű teljesítésének. A polgári jog általános szabályai szerint ezt a túlfizetést csak akkor lehet az adós javára a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettsége teljesítéseként figyelembe venni, ha a

túlfizetést a régi Ptk. 296. § (1) bekezdése szerinti nyilatkozattal a havi befizetésekre beszámította.

III.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra adott nyilatkozatában úgy foglalt állást, hogy a régi Ptk., illetve a DH1 és DH2 törvény együttes értelmezéséből – az indítványozó érvei ellenében – nem következik a fizetési késedelemre alapított felmondás jogszerűségével kapcsolatos utólagos vizsgálat kizártsága. A fogyasztói kölcsönszerződés felmondása érvényességének érdemi elbírálása a polgári jog szabályai alkalmazásával a bíróságok feladata.

A jogegységi indítvány pontosítását követően rögzítette azt is, hogy a kötelmi jogi jogviszonyokban a felmondás a szerződés nemteljesítésének következményeként a szerződéses követelést lejárttá teszi. A felmondási feltételek nem a DH1 törvény által módosított, a DH2 törvény alapján az elszámolás alapján rendezett szerződéses pontokhoz kötődően érvényesülnek. Következésképpen álláspontja szerint a szerződés felmondása a szerződéses kötelezettség nemteljesítésének következményeként meghatározott jogosultság, amely jogosultság gyakorlásának jogszerűsége a bíróság előtt vitatható.

Kifejtette, hogy a felmondás jogszerűsége körében azt kell vizsgálni, hogy az érvénytelen szerződési feltételeknek a DH1 és a DH2 törvények alkalmazásával történt kiküszöbölését követően, az elszámolás után, a felmondás időpontjára vetítetten kimutatható-e a felmondást megalapozó adósi tartozás, fennállt-e fizetési késedelme, törlesztési hátraléka, megvalósult-e az adós szerződésszegése.

Kitért arra is, hogy ezt az álláspontot alátámasztja az Alkotmánybíróság 3330/2020. (VIII. 5.) határozata is, amely szerint az Európai Unió Bírósága gyakorlata alapján a tisztességtelen feltételt úgy kell tekinteni, mintha létre sem jött volna. Erre figyelemmel az adós túlfizetése nem az elszámolás pillanatában keletkezik, hanem az első törlesztőrészlet megfizetése után folyamatosan fennáll és növekszik. Ebből következően egy vagy több törlesztőrészlet megfizetésének elmulasztása csak akkor minősülhet késedelemnek, ha a fogyasztó túlfizetésének mértéke nem éri el a meg nem fizetett törlesztőrészlet összegét. Ha a törvények által semmisnek kimondott kikötések alkalmazása nélkül a szerződéskötéstől a felmondás időpontjáig vizsgálandó időszakban a fogyasztó javára túlfizetés állapítható meg, a szerződés késedelmes teljesítés miatti felmondása nem tekinthető jogszerűnek. Az Alkotmánybíróság szerint ezzel az értelmezéssel biztosítható a 93/13/EGK irányelv 6. cikk (1) bekezdésének érvényesülése.

Összességében álláspontja szerint a deviza alapú kölcsönszerződések részbeni érvénytelenségét kimondó és a semmisség miatt szükséges elszámolási kötelezettséget előíró törvények csak az általuk szabályozott körben hatnak ki a szerződéses jogok és kötelezettségek alakulására, a szerződésekkel összefüggő polgári jogviszonyok egészét nem érintik. Következésképpen az elszámolási törvények nem zárják ki a fizetési késedelemre alapított felmondás jogszerűtlenségének utólagos, a polgári jog szabályai szerinti vizsgálatát.

IV.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdéssel kapcsolatban a következő.

1. A DH1 törvény szabályozási célja – a törvény bevezető részéből kitűnően – az volt, hogy a hatálya alá tartozó, a fogyasztók széles körét érintő jogviszonyokban közvetlenül érvényre juttassa a Kúriának a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések egyes szerződéses rendelkezéseinek tisztességtelensége tárgyában meghozott 2/2014. PJE jogegységi határozatából származó követelményeket, és előkészítsen ezzel összefüggő további intézkedéseket. E szabályozási cél megvalósítása érdekében a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése kimondta a törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések azon egyedileg meg nem tárgyalt vagy általános szerződési feltételnek minősülő kikötéseinek semmisségét, amelyekben a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási

összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendelte (árfolyamrés). A törvény 3. § (2) bekezdése ezzel összefüggésben úgy rendelkezett, hogy az árfolyamrés alkalmazását lehetővé tevő, semmisségük folytán a szerződésből kihulló kikötések helyébe – a 3. § (3) bekezdésében meghatározott kivételekkel – mind a folyósítás, mind a törlesztés tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép. A DH1 törvény 4. § (1) bekezdése pedig – a 2/2014. PJE határozat rendelkező részének 2. pontjára, valamint az ahhoz fűzött indoklásra figyelemmel – megdönthető törvényi vélelmet állított fel a fogyasztói kölcsönszerződésekben szereplő, az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő egyedileg meg nem tárgyalt vagy általános szerződési feltételek tisztességtelensége mellett. Ha a pénzügyi intézmény a DH1 törvény 8. § (1) bekezdése szerinti határidőben nem kezdeményezte a vélelem megdöntésére irányuló speciális polgári peres eljárás lefolytatását, vagy az erre irányuló keresetét a bíróság jogerősen elutasította vagy a pert megszüntette, a tisztességtelenség törvényi vélelme beállt, az érintett szerződéses kikötések tehát semmisnek minősültek. A tisztességtelen kikötésekhez érvénytelenségük folytán nem fűződhet a felek által célzott joghatás, a tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő, egyedileg meg nem tárgyalt vagy általános szerződési feltételeket ezért úgy kell tekinteni, mintha azok nem is váltak volna a szerződés részévé, a szerződés ezek nélkül kötötte – egybekben változatlan tartalommal – a feleket.

2. A DH2 törvény a fogyasztói kölcsönszerződéseknek az árfolyamrés alkalmazását, illetve az egyoldalú kamat-, költség- és díjmelést lehetővé tevő, a DH1 törvény ismertetett szabályai értelmében semmis kikötéseivel kapcsolatban a semmisség folytán szükséges elszámolás kérdéseit szabályozta. A törvény 3. § (2) bekezdése, 4. § (1) bekezdése és 5. § (7) bekezdése alapján a pénzügyi intézménynek az elszámolás keretében az általa folyósított kölcsön, valamint a törlesztőrészek összegét – a DH1 törvény 3. § (1) és (2) bekezdésével összhangban – az ezek teljesítésének tényleges elszámolási napján érvényes, a Magyar Nemzeti Bank által közzétett hivatalos devizaárfolyam alapján át kellett számítani úgy, hogy az új törlesztőrészek megállapítása az elszámolás során – a DH1 törvény 4. § (1) és (2) bekezdésére figyelemmel – a tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség- és díjmelés nélküli szerződési tartalommal történjen meg. Az árfolyamrésre vonatkozó, a DH1 törvény 3. § (1) bekezdése szerint semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján folyósított és a DH2 törvény 3. § (2) bekezdés szerinti módon átszámított kölcsön, valamint a semmis kikötésnek megfelelően teljesített és a DH2 törvény 3. § (2) bekezdés szerinti módon átszámított törlesztőrészek közötti különbség összegét a DH2 törvény 3. § (1) bekezdése értelmében árfolyamrésből származó túlfizetesként kellett elszámolni a fogyasztó javára. Ugyanilyen módon, az egyoldalú szerződésmódosításból származó túlfizetesként rendelte a fogyasztó javára elszámolni a DH2 törvény 4. § (1) bekezdése a DH1 törvény 4. § (1) és (2) bekezdése szerinti semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján teljesített és a kamat-, kamatfelár-, költség-, díjmelés figyelmen kívül hagyásával kiszámított törlesztőrészek közötti különbség összegét is.

3. A DH2 törvény tehát az árfolyamrés alkalmazását és az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő tisztességtelen kikötésekkel kapcsolatos elszámolás keretében – a szabályozás lényegét tekintve – az érintett kölcsönszerződések részleges érvénytelensége folytán a törlesztőrészek megfelelő újraszámításáról és a semmis kikötések alapján teljesített befizetések elszámolásáról rendelkezett. A törvény – sem közvetve, célján keresztül, sem pedig a konkrét szabályozási tartalma révén – nem tér ki, nem rendezi a szerződő felek, így a hitelező pénzügyi intézmény felmondási jogát, annak mikénti gyakorlását, nem rendelkezik az elszámolás eredményének a kölcsönszerződés korábbi felmondására vonatkoztatható hatásáról. Sem a DH1, sem a DH2 törvény nem zárja ki a késedelemre alapított felmondás jogszerűtlenségének utólagos, külön perben történő vizsgálatát és megállapítását. Nem tartalmaznak a felmondás jogszerűségének megítélésére kiható előírásokat a DH2 törvényhez kapcsolódóan megalkotott, az elszámolás módszertani kérdéseit, gyakorlati-technikai lebonyolítását szabályozó MNB rendeletek [a jogegységi indítvánnyal érintett határozatban hivatkozott, a fentiekben említett MNB rendelet, a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseinek érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámolás módszertanának általános szabályairól szóló 42/2014. (XI. 7.) MNB rendelet, a fogyasztói

kölcsönszerződések érvénytelen szerződéses kikötéseire tekintettel szükséges elszámoláshoz, valamint a fogyasztói kölcsönszerződések módosulásához kapcsolódó fogyasztóvédelmi rendelkezésekről szóló 58/2014. (XII. 17.) MNB rendelet] sem.

A korábbiakban hivatkozott 54/2014. (XII. 10.) MNB rendelet 6. § (2) bekezdésével kapcsolatban az Alkotmánybíróság a 3019/2017. (II. 17.) AB számú határozatában kifejezetten megállapította alkotmányos követelményként, hogy e rendelkezés kizárólag a fogyasztói követelés összegének a pénzügyi elszámolási folyamat során történő meghatározására vonatkozik, a DH2 törvény hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések felmondása jogszerűségének megítélését nem érinti. A DH2 törvényben és a kapcsolódó MNB rendeletekben meghatározott elszámolási elvek és módszerek szerint elvégzett elszámolás tehát nem érinti a szerződés pénzügyi intézmény által közölt korábbi felmondásának jogszerűségét, ezért azt helyesen a polgári jog egyéb, általános szabályai alapján kell megítélni. Erre a következtetésre jutott az Alkotmánybíróság is az említett 3019/2017. (II. 17.) AB számú határozatában {Indokolás [42]-[43] bekezdés}.

A jogegységi tanács hangsúlyozza, a DH2 törvény szerinti elszámolás önmagában objektíve nem alkalmas a kölcsönszerződés felmondásához fűződő joghatások kiküszöbölésére. A felmondás alapvető joghatása ugyanis, hogy a szerződést megszünteti [rég Ptk. 321. § (1) bekezdés], a hitelezőnek a kölcsönszerződésből eredő követelése pedig egyösszegben esedékessé válik [rég Ptk. 319. § (2), bekezdés, 526. § (2) bekezdés]. Ezek a joghatások, ha a felmondás az adós számára sérelmes, a törlesztőrészek újraszámításával, a tisztességtelen kikötések alapján teljesített befizetések jóváírásával nem háríthatók el.

Az adósnak a DH1 törvény hivatkozott rendelkezései alapján részlegesen érvénytelen fogyasztói kölcsönszerződés fizetési késedelem miatti felmondása jogellenességére történő hivatkozása nem értékelhető úgy, vagyis nem jelenti azt sem, hogy az adós a DH2 törvény szerinti elszámoláson túl a részleges érvénytelenség további jogkövetkezményét kívánná érvényesíteni, tehát a hitelezővel szemben kétszeresen kerülne sor a részleges érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására. A felmondás a magyar magánjogban nem tartozik az érvénytelenség (részleges érvénytelenség) jogkövetkezményei közé. A szerződésszegésre alapított felmondás jogszerűségét a szerződés érvényes rendelkezései és az irányadó jogszabályok alapján kell megítélni (ezt fejezi ki annak megállapítása, hogy a felmondás jogszerű, avagy jogellenes), nem pedig az érvénytelen szerződéses kikötések alapján.

4. A kifejtettekből következően nincs jogszabályi akadály annak, hogy a fogyasztó a felmondás jogellenességének, a jogviszony fennállásának megállapítása iránt keresetet indítson. Ebben a perben érdemben vizsgálható, hogy a felmondásban megjelölt indok fennállt-e, és alkalmas volt-e arra, hogy a jogviszony megszüntetését megalapozza, a felmondás pedig mindezekre figyelemmel alapos volt-e.

A pénzügyi intézménnyel kötött kölcsönszerződés alapján a régi Ptk. 523. § (1) és (2) bekezdése szerint az adós főkötelezettsége a kölcsön visszafizetése és a kikötött kamat megfizetése (törlesztési kötelezettség). Ha az adós a kölcsönszerződésből eredő fizetési kötelezettségét esedékességkor nem teljesíti, a régi Ptk. 298. § a) pontja értelmében késedelembe esik. A késedelem alapvető jogkövetkezménye, hogy a jogosult – függetlenül attól, hogy a kötelezett a késedelmét kimentette-e – követelheti a teljesítést, vagy ha ez többé nem áll érdekében, elállhat a szerződéstől, illetőleg – a szolgáltatás eredeti vagy utólagos irreverzibilitása esetén – felmondhatja azt [rég Ptk. 300. § (1) bekezdés]. Nincs szükség a teljesítéshez fűződő érdek megszűnésének bizonyítására, ha a szerződést a felek megállapodásánál vagy a szolgáltatás felismerhető rendeltetésénél fogva meghatározott időpontban – és nem máskor – kellett volna teljesíteni, vagy ha a jogosult az utólagos teljesítésre megfelelő határidőt szabott, és az is eredménytelenül telt el [rég Ptk. 300. § (2) bekezdés].

A kölcsönszerződések esetében a régi Ptk. 525. § (1) és (2) bekezdése külön nevesíti a szerződés azonnali hatályú felmondását megalapozó körülményeket. Ezek közül a régi Ptk. 525. § (1) bekezdés e) pontja szerint alapot adhat a hitelező számára az azonnali hatályú felmondásra, ha az adós súlyos szerződésszegést követett el. Figyelemmel arra, hogy a

kölcsöntartozás teljesítése az adós alapvető kötelezettsége, a fizetési késedelem minősülhet olyan súlyos szerződésszegésnek, ami adott esetben alapot adhat a kölcsönszerződés felmondására. A csupán kisebb összegű hátralék vagy a rövidebb időtartamú késedelem miatt azonban – az arányosság követelményére tekintettel – felmondásnak jellemzően nincs helye. A törlesztés előírt rendszerességétől való eltérés önmagában, súlyos jogkövetkezménnyel nem arányos mértékű lejárt tartozás hiányában ugyancsak nem alapozhatja meg a felmondást.

A kölcsönszerződés fizetési késedelemre alapított felmondása jogszerűségének megítélése során mindezek értelmében azt kell vizsgálni, hogy az adósnak keletkezett-e lejárt tartozása, tehát késedelembe esett-e, és a késedelem – a mértékére, illetve a hátralék összegére figyelemmel – olyan érdeksérelmet okozott-e a hitelezőnek, olyan súlyos szerződésszegésnek tekinthető-e, amely megalapozhatja a szerződés azonnali hatályú felmondását.

5. Az érvénytelenség általános jogkövetkezménye az, hogy az ilyen ügyletre nem lehet jogot alapítani, vagyis a felek által célzott joghatások nem érhetők el [1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pont]. A szerződés részleges érvénytelensége esetén az érvénytelen kikötések kiesnek a szerződésből, azokhoz – az érvénytelenség általános jogkövetkezményének megfelelően – joghatás nem fűződhet. A kölcsönszerződés érvénytelen kikötése alapján ezért az adósnak nem keletkezhet fizetési kötelezettsége, a törlesztőrészek érvénytelen szerződéses rendelkezésen alapuló részének nemteljesítésével tehát nem eshet késedelembe, szerződésszegés e körben nem valósulhat meg.

6. Előfordulhat, hogy a kölcsönszerződés adója – például azért, mert a teljesítés időpontjában nincs tisztában a szerződés részleges érvénytelenségével – a törlesztőrészletnek az érvénytelen kikötésen alapuló hányadát is megfizeti. Az így megfizetett összeg jogi sorsának megítélése során nem lehet elvonatkoztatni attól, hogy a felek között fennáll egy érvényes szerződéses jogviszony, amelynek alapján a felet az érvénytelen részhez kapcsolódó többlétszolgáltatással egyenmű, érvényesen kikötött szolgáltatás teljesítése iránti kötelezettség terheli, a befizetést pedig az azt teljesítő fél felismerhetően magának a szerződésnek a teljesítéséül szánta. A befizetett összeget ezért teljes egészében (tehát az érvénytelen részhez kapcsolódó többlétszolgáltatást is) a szerződés teljesítéseként kell – a pénztartozás teljesítésére vonatkozó szabályok szerint – elszámolni, ehhez az adós további jognyilatkozatára, újabb rendelkezésére nincs szükség. Ha a többlétszolgáltatást teljesítő adós a teljesítéskor az érvényesen kikötött szolgáltatás tekintetében késedelemben volt, a többlétszolgáltatást a hátralékos szolgáltatásra kell elszámolni [rég Ptk. 290. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont; 293. §]. Ha pedig az érvényesen kikötött szolgáltatás vonatkozásában a teljesítéskor nem állt fenn késedelem, a többlétszolgáltatást idő előtti teljesítésként [rég Ptk. 282. § (2) bekezdés, 292. § (2) bekezdés] kell figyelembe venni, és a következő törlesztőrészletre elszámolni. A kölcsönszerződés fizetési késedelemre alapított felmondása jogszerűségének vizsgálata során mindezekre tekintettel a felmondást megelőzően a törlesztőrészletnek az érvénytelen kikötésen alapuló hányadára teljesített befizetéseket is értékelni kell – az ismertetett szempontoknak megfelelően – az adós javára.

7. A kifejtettek értelmében a jogegységi tanács álláspontja az, hogy a fogyasztói kölcsönszerződéseket illetően a DH2 törvénynek megfelelő elszámolás nem zárja ki, hogy a bíróság a polgári jog szabályai szerint utólag vizsgálja, hogy alapos volt-e a pénzintézet részéről a szerződésnek az adós fizetési késedelmére alapított felmondása. A felmondás jogszerűségét a polgári jog szabályai szerint – a fentieket szem előtt tartva – kell megítélni. A jogegységi tanács megjegyzi, ha az állapítható meg, hogy az adósnak a felmondáskor fennállt olyan lejárt tartozása, amely – az arányosság követelményét is figyelembe véve – megalapozhatta a felmondást, a felmondás jogszerűnek minősül, tekintet nélkül arra, hogy a tényleges tartozás összege esetlegesen kisebb a felmondásban, illetve a megelőző fizetési felszólításban közölnél.

8. Mindezek okán a Kúria Gfv.VII.30.212/2019/6. számú ítélete a továbbiakban is hivatkozható kötelező erejű határozatként, míg az ezzel ellentétes álláspontot tükröző ítéletek nem követhetők, így a hivatkozott határozatban foglaltaktól az indítványozó nem térhet el.

A kifejtett indokokra figyelemmel a jogegységi tanács a Bszi. 24. § (1) bekezdés c) pontja, 25. §-a, valamint 40. § (1) és (2) bekezdése alapján a bíróságok jogalkalmazása egységének biztosítása [Magyarország Alaptörvénye 25. cikk (3) bekezdés] érdekében, a rendelkező részben foglaltak szerint határozott. Határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésében írtak folytán a Magyar Közlönyben, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében, a bíróságok központi internetes honlapján és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2021. március 12.

Dr. Varga Zs. András s.k. a jogegységi tanács elnöke

Dr. Bartal Géza s.k. előadó bíró

Dr. Csesznok Judit Anna s.k. bíró

Dr. Farkas Attila s.k. bíró

Dr. Harter Mária s.k. bíró

Dr. Orosz Árpád s.k. bíró

Dr. Vezekényi Ursula s.k. bíró